OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU TÜRKLERDE COĞRAFYA İLE OLUŞAN YAŞAM TARZI

TÜRKLERDE COĞRAFYA İLE OLUŞAN YAŞAM TARZI

Yaşanılan coğrafi bölgenin fiziki yapısı, toplumların hayat tarzının oluşumunda temel etkendir. Tarımın sınırlı alanlarda yapılabildiği buna karşın otlakların geniş yer tuttuğu Orta Asya'da, Türk boyları zorunlu olarak geçimlerini hayvancılık üzerine kurmuştur. Hayvancılık ile uğraşan Türklerin büyük çoğunluğu, konar-göçer bir yaşam tarzını benimserken bir kısmı da yerleşik yaşam sürmüştür. Eski Türk topluluklarının özellikle su kaynaklarına yakın, yaylak- kışlak hayatı üzerine kurulu bir yaşamları vardır. Böyle bir hayat tarzını, avcılık ve toplayıcılık ile geçinen toplumların yaşamları ile karıştırmamak gerekir. Türk boylarından bazıları, uygun tarım alanlarında hem tahıl hem de meyve-sebze yetiştirmiştir. Türkler, elverişli buldukları alanlarda hayat tarzlarını değiştirmiş, daha kolay ve rahat olan yerleşik yaşamı tercih etmişlerdir.

Türklerin Ana Yurttan Göçleri

Türk toplulukları, çeşitli nedenlerle yaşadıkları bölgeleri kitleler hâlinde terk ederek çok uzun mesafeler kat etmek suretiyle başka alanlara göç etmiştir. Göçlerin siyasi ve ekonomik olmak üzere iki temel sebebi vardır.

Ekonomik sebepler; nüfusun artması nedeniyle otlakların yetersiz kalması, kuraklık veya ağır kış şartları yüzünden kıtlık yaşanmasıdır. Siyasi sebepler ise; Türk boyları arasındaki mücadeleler ile Çin ve Moğol baskısıyla boyların yerlerini terk edip başka bölgelere gitmeleridir. Yeni ülkeler elde etme arzusu ve bunun doğal sonucu olarak yeni vatanlar kurma fikri de Türk göçlerinin sebepleri arasında sayılabilir.

Türklerde Askerî Kültür

Türkler, tarih boyunca savaşçı kimliğiyle ön plana çıkmış bir millettir. Türk toplumunda eli silah tutan herkes asker sayıldığı için ilk Türk devletlerinin ordularında, Hazar Devleti hariç, ücretli yabancı asker yoktur. Sürekli olan Türk ordusunda kadın-erkek, genç-yaşlı her an savaşabilecek durumdadır. Öyle ki Türklerin sporları, eğlenceleri ve avlanmaları bile askerî eğitim niteliğindedir.

Tarihte düzenli ilk Türk ordusunu Asya Hun Devleti Kağanı Mete Han MÖ 209'da kurmuştur. Mete Han'ın ordusunda, 10 000 atlıdan oluşan en büyük birlik "tümen" olarak adlandırılmıştır. Tümenler binlere, binler yüzlere, yüzler onlara ayrılmış, her birinin başına tümenbaşı, binbaşı, yüzbaşı ve onbaşı rütbelerine sahip komutanlar görevlendirilmiştir. Mete Han'ın kurduğu bu sisteme "onlu teşkilat" adı verilmiştir. Onlu teşkilat, günümüze hüküm süren diğer Türk devletleri ile süregelmiştir. Onlu teşkilat ile devletin askerî disiplin içinde çalışması temin edilmiş ve bu durum Türklere neden ordu-millet denildiğini de açıklamıştır. Orhun Yazıtlarında ordu kelimesi "sû" terimi olarak kullanılmıştır. Ordunun başında bugünkü genelkurmay başkanı yerinde olan "sû-başı"lar bulunmuştur.

Askerî kültürün gelişmesine paralel olarak Türkler, medeniyet tarihine önemli katkılar sağlamıştır. Bunlardan biri atı ehlileştirmesi ve savaş aracı olarak kullanması, diğeri de demiri işleyerek silahlar yapmasıdır. Türkler geliştirdikleri üzengi, nal, gem ve eyer gibi aksesuarlarla atı verimli kullanmışlardır. Türk orduları, hafif silahlı ve hareketli süvarilerden kurulmuştur. Yayalar yani piyadeler ise yok denecek kadar azdır. Süvarilik için zaruri olan pantolon, deri kuşak ve potin (ayakkabı) de Türklerin icadıdır. Türkler; demiri, cevheri eriterek elde etmiştir. Elde ettikleri ham demirin kalitesi, bugün bile yüksek derecelerde ısıtılarak elde edilen demirin kalitesiyle aynıdır. Bu yüksek kaliteli demirden keskin kılıçlar, baltalar, üzengiler, bıçaklar, gemler, kamalar, kınlar, mızraklar, kalkanlar ve ok uçları yapmışlardır.

Türk silahlarının yapı ve teknik özelikleri, Türk medeniyetinin gelişmişlik seviyesini gösteren önemli ayrıntılardır. Süvarilerden oluşan Türk ordularının başlıca silahları, ok ve yaydır. Mete Han, ıslık çalan bir ok icat etmiştir ve askerlerini bununla eğitmeye başlamıştır. Türk ordusunun yetiştirilme tarzı, hazırlık eğitimleri ve muharebe taktikleri diğer ülkelerin ordularından farklıdır. Büyük çoğunluğu okçu süvarilerden kurulu Türk savaş birlikleri, at sayesinde ağır hareketlerle grup muharebesi yapan yabancı ordular karşısında üstünlük kazanmıştır.

Türkler, taktiklerini uygulamak için ordularını hücum taktiğine göre düzenlemiş ve eğitmiştir. Bu sayede Türkler, savaşlarda kısa sürede istedikleri sonuca ulaşmıştır. Türklere özgü bir savaş taktiği olan Turan taktiği, iki farklı savaş yönteminin uygulanması ile yapılan bir savaş usulüdür. Bu taktik, sahte ricat (geri çekilme, kaçma) ve pusudan oluşur. Bu savaş usulüne, Türk yurdunun eski adından dolayı "Turan Taktiği" veya "Hilal Taktiği" denilmiştir.

Düşmanın karşısında merkez, sağ ve sol kuvvetler olarak yer alan Türk kuvvetlerinin, merkez ve merkeze yakın kanatları düşmanın saldırısı karşısında, sanki bozulmuş da çekiliyormuş hissi vererek geri gitmeye başlar. Buna sahte ricat da denir. Bu arada, sağ ve sol kanatlardaki askerî birlikler yavaş yavaş ilerleyerek savaş alanının iki yanında yer alan tepeciklerin gerisine sarkar ve buralarda pusular kurar. Geri çekilmekte olan Türk birlikleri düşman kuvvetlerinin gerektiği kadar üzerlerine geldiği kanaatine vardığında aniden geri dönerler ve şiddetli bir savaşa tutuşurlar. Bu arada savaş alanının iki tarafındaki tepecikler ardında pusu kuran askerler de düşmanı yanlardan ve arkadan çembere alır.

SORULAR

1) Aşağıdakilerden hangisi Orta Asya göçlerinin sebeplerinden biri değildir?

A) Ticareti geliştirme isteği
B) Hayvan hastalıkları
C) Aşırı nüfus artışı
D) Kuraklık
E) Yeni yurtlar elde etme düşüncesi

Cevap: A

2) Aşağıdakilerden hangisi ilk Türk devletlerinde ordunun özelliklerinden biri değildir?

A) Türklerde eli silah tutan herkes asker sayılır.
B) "Onlu teşkilat" şeklindeki sistem günümüze kadar gelmiştir.
C) Türk ordusu ücretli askerlerden oluşmaz.
D) Sahte ricat ve pusu Türk ordusunun kullandığı taktiklerdir.
E) Askerlik özel bir meslek olarak görülmüştür.

Cevap: E

3) Günümüz Kara Kuvvetleri Komutanlığının kuruluş tarihi olarak Asya Hun Devleti Kağanı Mete Han'ın kurduğu ilk Türk ordusunun kuruluş tarihi olan M.Ö. 209 yılının kabul edilmesi aşağıdakilerden hangisinin göstergesidir?

A) Türklerin, en eski ordu teşkilatına sahip olduğunun
B) Türk tarihinin sürekli lik gösterdiğinin
C) Dünyaya örnek teşkil edildiğinin
D) Sosyal kültürün yaşatılmaya çalışıldığının
E) Sadece Asya Hun Devleti'ne sahip çıkıldığının

Cevap: B